

Hemşirelik ve Önlisans Sağlık Öğrencilerinin Pandemi Sürecindeki Eğitim ve Uzaktan Eğitim Hakkında Görüş ve Düşüncelerinin Araştırılması

Researching the Opinions and Thoughts of Nursing and Associate Health Students on Education and Distance Education During the Course of Pandemic

Hatice ÖNTÜRK AKYÜZ¹, Emine Kübra DİNDAR DEMİRAY², Sevil ALKAN ÇEVİKER³, Duygu SİDDİKOĞLU⁴

¹Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, 0000-0002-6206-2616

²Uzman Doktor, Bitlis Devlet Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji, Bitlis, 0000-0001-6459-7182

³Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı, Çanakkale, 0000-0003-1944-2477

⁴Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı, Çanakkale, 0000-0002-5093-7948

ÖZET

Amaç: Çalışmada hemşirelik ve önlisans eğitim alan sağlık öğrencilerinin pandemi sürecindeki eğitim ve uzaktan eğitim hakkında görüş ve düşüncelerinin araştırılması amaçlandı.

Yöntem: Çalışma, tanımlayıcı tipte planlandı. Çalışma, gönüllülük esasına göre katılım gösteren toplam 604 öğrenci ile yürütüldü. Çalışma 1-30 Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş toplam 21 soruluk anket formu kullanılarak toplandı. Anket formu, internet üzerinden katılımcılara iletildi. Verilerin değerlendirilmesinde, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 20.0 kullanıldı. Tanımlayıcı istatistikler (sıklık ve çapraz tablolama) oluşturuldu. Çeşitli grupları karşılaştırmak için ki-kare (χ^2) testi kullanıldı. Testlerde $p \leq 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Çalışmada, katılımcıların, %81,1'i (490) kadın cinsiyette idi. Katılımcıların yaş ortalaması 21 yıl olarak tespit edildi. Çalışmaya katılanların %34,4'ü birinci yıl öğrencisi idi. Öğrencilerin 403 tanesi, (%66,7) 'Sizce uzaktan eğitim yeterli mi?' sorusuna 5 puan ve altı puan verdi. Öğrencilerin 217'si (%35,9) uzaktan eğitim verilmesini, 363 öğrenci (%36,1) online sınav olmak istediklerini, 252 öğrenci (%41,7) online sınavların bilgi düzeyini ölçmede yeterli olmadığını bildirdi. Katılımcılardan 231 (%38,2) öğrenci aşı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etmek istediğini bildirdi.

Sonuç: Öğrencilerin çoğunluğunun COVID 19 aşısı olduktan sonra eğitimlerine yüz yüze devam etmek istedikleri görüldü ($p < 0,001$).

Anahtar Kelimeler: COVID-19, hemşirelik öğrencisi, önlisans sağlık öğrencisi, uzaktan eğitim.

ABSTRACT

Purpose: The aim of the study was to investigate the opinions and thoughts of nursing and associate degree health students about education and distance education during the course of pandemic.

Methods: The study was conducted between 1-30 April 2021. Data were collected using a 21-item questionnaire created by the researchers. The questionnaire form was shared with the participants online. Social Science Statistical Package (SPSS) 20.0 was used to evaluate the data. Descriptive statistics (frequency and cross-tabulation) were calculated. The Chi-squared test (χ^2) was used to compare the various groups. Value of $p \leq 0.05$ was considered statistically significant in the tests.

Results: In the study, it was determined that the average age of the participants was 21. In the study in which 604 volunteer students participated, 81.1% (490) of the participants were female. 34.4% of the participants in the study were first-year students. 403 of the students (66.7%) gave 5 points or less to the question "Do you think distance education is sufficient?". 217 of the students (35.9%) stated that they wanted to have distance education, 363 of students (36.1%) wanted to take an online exam, 252 of students (41.7%) stated that online exams were not enough to measure their knowledge level. Of the participants, 231 (38.2%) students stated that they wanted to continue their education face-to-face after being vaccinated.

Conclusion: It was determined that the majority of the students wanted to continue their education face-to-face after receiving the COVID 19 vaccine ($p < 0,001$).

Keywords: COVID-19, nursing student, associate health student, distance education.

Sorumlu yazar:

Hatice ÖNTÜRK AKYÜZ, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Bitlis, Türkiye, onturk65@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 07.12.2021 **Kabul/Accepted:** 08.04.2022

Cite this article as: Akyüz HO, Demiray EKD, Çeviker SA, Siddikoğlu D. *Researching the Opinions and Thoughts of Nursing and Associate Health Students on Education and Distance Education During the Course of Pandemic. J TOGU Heal Sci. 2022;2(2):99-110.*

GİRİŞ

İlk olarak 2019 yılı sonunda Çin’de görülen Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID 19), 11 Mart 2020 tarihi itibariyle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi ilan edilmiştir. Hastalığın kesin ve standart bir tedavisinin olmaması, son dönemlerde yaygın bir şekilde yapılan aşılama çalışmalarının uzun sürmesi ve hastalığın öldürücülüğünün yüksek olması otoriteleri hastalıktan korunmaya dönük önlemler almaya itmiştir. Kişisel koruyucu ekipman kullanımı, maske ve sosyal mesafenin korunmasının yararları görülmüş ve bu yöntemler etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Ancak özellikle sosyal mesafe uygulaması günlük hayatta pek çok güçlüğü beraberinde getirmiştir. Dünyada ve ülkemizde insan yaşamı zorunlu bir değişime uğramıştır. Tüm dünyayı etkisi altına alan bu durum, sağlık sektörü başta olmak üzere, ekonomi, eğitim, turizm, iletişim, sosyal yaşam, küreselleşme, dijital ortam, dijital eğitim ve daha birçok alanda insan hayatını değişime zorlamıştır. Tüm eğitim sistemleri zorunlu olarak dijital eğitimin içine girmek durumunda kalmıştır (1-4).

Uzaktan eğitim, en yaygın tanımıyla, öğrencilerin ve eğitimcilerin farklı ortamlarda bulunarak, dijital yöntemlerle yürütülen eğitim modelidir. Uzaktan eğitim modeli avantajlarının yanı sıra çok sayıda dezavantajı da beraberinde getirmiştir. Örgün eğitime yönelik yapılan hazırlıkların aniden uzaktan eğitim yoluyla verilmeye başlanması ilk dönemlerde öğrenciler, veliler ve eğitimciler üzerinde yoğun stres ve anksiyete yaratmıştır. Bir süre sonra uzaktan eğitim yöntemi adaptasyon süreci sona ermiş ve eğitim modeli eksikliklerine rağmen uygulanmıştır (14). Bu karmaşık süreç kritik sınavlara hazırlanan bazı öğrenciler bu olumsuzluğu fırsata çevirerek merkezi sınavlara çalışma kapasitesini arttırırken, imkanları sınırlı bazı öğrencilerin bu duruma adaptasyonu uzun sürmüş ve süreçten olumsuz etkilenmişlerdir (7,15). Dünya ülkeleri birbirine yakın çözümler üreterek, televizyon, uzaktan eğitim sistemleri, sosyal medya gibi yöntemlerle (Kurs, Sanal Sınıf, Video Paylaşımı, Yazılı Materyal, Ders Sunumu, Duyuru, Mesaj vb) öğrencileri, eğitimcileri ve ebeveynleri eğitme yoluna gitmiştir.

Dünya üzerinde ve ülkemizde daha önce yaşanan salgın hastalıklarda olduğu gibi, COVID-19 da sosyal mesafenin korunması yoluyla, bulaşın azaltılması ve yaygınlaşma hızının düşürülmesi amacıyla dünya ülkeleri toplu yaşam alanlarından biri olan eğitim kurumlarını ve üniversiteleri kapatmak durumunda kalmıştır. Bu durum eğitim ile bireyler arasındaki mesafenin gittikçe açılmasına sebep olacağı için, eğitimciler uzaktan eğitim stratejileri geliştirerek durumu en az zararla kurtarma çabası içine girmiştir (10-12). UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu)’nun

destekleri ile eğitimin uzaktan yapılması gündeme gelmiş ve kısa süre içinde tüm dünya uzaktan eğitim yoluyla eğitimi sürdürmeye çalışmıştır.

Bu çalışma, üniversitemizde eğitim görmekte olan hemşirelik ve uygulamalı eğitim alan diğer önlisans sağlık öğrencilerinin, pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sıkıntılar ve başa çıkma yöntemleri ile sergiledikleri tutum ve davranışların incelenmesi amacıyla yapıldı. Araştırma, pandemi sürecinde eğitime başlayan ve eğitimleri pandemi süreci öncesi başlayan hemşirelik ve önlisans sağlık öğrencilerini kapsamaktadır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Çalışma Tipi: Çalışma tanımlayıcı tipte gerçekleştirilmiştir. Araştırma, bir üniversitede okumakta olan hemşirelik bölümü öğrencileri ve önlisans eğitim almakta olan diğer sağlık öğrencilerini kapsamaktadır. Veriler 1-30 Nisan tarihleri arasında toplandı. Çalışma öncesi, Bitlis Eren Üniversitesi etik kurul başkanlığından 19.03.2021 tarih ve 21/4-XV sayılı evrak kayıt numaralı etik kurul izni alındı. Katılımcılardan onam alındı. Çalışmada örneklem kullanımına gidilmedi, evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Çalışma 604 gönüllü öğrenci ile yürütüldü.

Veri Toplama Araçları: Çalışmada, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş 21 soruluk anket formu kullanıldı (5,6). Soru formu online olarak düzenlendi ve öğrencilere internet üzerinden iletildi. Anket formunda bulunan sorulardan, 4 tanesi katılımcıların demografik özelliklerini, 10 tanesi bilgi, tutum ve görüşlerini, 7 tanesi ise COVID 19 ve örgün eğitim ile uzaktan eğitim tercihlerini sorgulamaktadır.

İstatistiksel analiz: Elde edilen veriler, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 20.0 (SPSS Inc, Chicago, IL, ABD) kullanılarak değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistikler (sıklık ve çapraz tablolama) oluşturuldu. Çeşitli grupları (özellikle cinsiyet ve anahtar gruplar) karşılaştırmak için χ^2 testi kullanıldı. Testlerde $p \leq 0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Salgın süreci, yaşamın en önemli parçası olan eğitimi derinden etkilemiştir (8,9). Eğitimin her aşamasında okulların kapatılması, halk sağlığını korumanın bir parçası olarak görülmüştür. Uzaktan eğitim yoluyla eğitime devam edilmesi eğitim sistemini zayıflatmış, öğrenmeyi azaltmış ve ölçme ve değerlendirmeyi güçleştirmiştir (7,11). Özellikle uygulamalı eğitime dayalı ve geleceğin sağlık çalışanlarının yetiştirildiği alanlarda eğitim zayıflamış ve boşluklar oluşmuştur. Ağırlıklı olarak uygulamalı eğitime dayanan hemşirelik ve diğer sağlık eğitimleri de bu süreçte zayıflamıştır.

Uzaktan eğitim sistemi hemşirelik ve önlisans sağlık öğrencilerinin klinik, eğitmen ve laboratuvar imkanlarından alıkoymuştur. Bu sosyal yapının zayıflaması öğrencilerin öğrenmesini azaltmış, hastaya yaklaşım, hastaya direk bakım verme, klinik ortamda yapılan gerçek gözlem ve akran eğitimi yoluyla öğrenme imkanlarını yok etmiştir. Önceleri avantaj olarak görülen uzaktan eğitim yerini örgün eğitimin en etkin öğrenme şekli olduğu gerçeği almıştır (16).

Biz de çalışmamızda, hemşirelik ve önlisans diğer sağlık öğrencilerinin pandemi sürecindeki eğitim ve uzaktan eğitim hakkında görüş ve düşüncelerinin araştırılmasını amaçladık.

Çalışma verilerinden elde edilen bulgulara baktığımızda; çalışmaya katılan öğrencilerin, %81,1'i (490) kadın, % 18,9' u (114) erkekti. Yaş ortalaması 21 olarak tespit edildi. Çalışmaya katılanların %34,4 'ü 1. sınıf ve %13,7'sinin ise 4. sınıf öğrencisi olduğu görüldü. Öğrencilerin 403 tanesi, (%66,7) 'Sizce uzaktan eğitim yeterli mi?' sorusuna 5 puan ve altı puan vermiştir. Öğrencilerin 217 tanesi (%35,9) uzaktan eğitim verilmesini, 363 öğrenci (%36,1) online sınav olmak istediklerini, 252 öğrenci (%41,7) online sınavların bilgi düzeyini ölçmede yeterli olmadığını bildirdi.

Literatür incelendiğinde çalışmaya benzer sonuçların bulunduğu çok sayıda araştırma bulunmuştur. Çalışmaların bir kısmı yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim arasında fark olmadığını gösterirken, aksi yönde pek çok çalışmaya da rastlanmıştır. Yapılan bazı çalışmalar dijital eğitim yöntemleri bazı sağlık öğrencilerinin özgüven, görerek öğrenme, dijital ortamlarda tarama yapma yeteneği geliştirdiğini, bağımsız çalışma, otokontrol ve çevrimiçi dokümanları arama, bulma ve kullanma yeteneğini geliştirdiğini bildirmiştir (17-21). Benzer şekilde, Richardson ve ark. (16) yaptığı bir çalışmada ise, uzaktan eğitim alan öğrencilerin eleştirel düşünme, anlama, muhakeme etme yeteneğini ve üst düzey öğrenme sağladığı gösterilmiştir.

Katılımcıların 255 (%42,2)'i COVID-19 hakkında eğitim aldığını, 244 (%40,7) öğrenci kişisel koruyucu ekipman hakkında "Kendi kendime sağlık okuryazarlığım ile öğrendim" cevabını vermiştir. 219 (%36,3) öğrenci COVID-19'dan korktuğunu bildirdi. 411 öğrenci (%68) COVID 19 geçirmediğini, 267 (%44,2)'si aşı olmak istediğini ve 231 (%38,2) öğrenci aşı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etmek istediğini bildirdi. Öğrencilerin uzaktan eğitim modelinden memnuniyetleri ile seçtikleri eğitim modeli arasında çelişkinin olup olmadığı incelendiğinde; çelişki olmadığı saptandı (Tablo 1).

Tablo 1. Temel Karakteristik Özellikler

Yaş Medyan (%25-%75 persentil)		21 (20-22)	
Cinsiyet	Erkek	114	18,9
	Kadın	490	81,1
Sınıf	1	208	34,4
	2	239	39,6
	3	74	12,3
	4	83	13,7
Bölüm	Önlisans	292	48,3
	Lisans	312	51,7
		4 (1-10)	
Sizce uzaktan eğitim yeterli mi? (1-10) Medyan (%25-%75 persentil)	1	168	27,8
	2	39	6,5
	3	51	8,4
	4	51	8,4
	5	94	15,6
	6	30	5
	7	24	4
	8	31	5,1
	9	25	4,1
	10	91	15,1
Eğitiminizin yüz yüze mi yoksa uzaktan mı olmasını istersiniz?	Farketmez	21	3,5
	Her iki şekilde	148	24,5
	Uzaktan	217	35,9
	Yüzyüze	218	36,1
Sınavlarınızın nasıl olmasını istersiniz	Hiç fikrim yok	43	7,1
	Uzaktan test tekniği ile	363	60,1
	Yüzyüze test tekniği ile	161	26,7
	Yüzyüze yazılı	37	6,1
Sınavlarınızda uygun değerlendirme yapıyor mu?	Hiç fikrim yok	67	11,1
	Normal dönemde de yeteri kadar yapılamıyor	31	5,1
	Pandemi nedeni ile yeteri kadar yapılamıyor	252	41,7
	Yapılıyor	254	42,1
COVID-19 hakkında eğitim aldınız mı	Almadım	204	33,8
	Aldım	142	23,5
	Kendi kendime sağlık okuryazarlığım ile öğrendim	255	42,2
	Farkında değilim	3	0,5
Kişisel koruyucu ekipman hakkında eğitim aldınız mı	Almadım	178	29,5
	Aldım	175	29
	Kendi kendime sağlık okuryazarlığım ile öğrendim	244	40,4
	Farkında değilim	7	1,2
Kişisel koruyucu ekipman hakkında eğitim aldysanız kimden aldınız	Kendim öğrendim	451	74,7
	Öğretmenimden	72	11,9
	Doktorlarımızdan	58	9,6
	Arkadaşlardan	23	3,8
		5 (3-7)	

	1	91	15,1
	2	28	4,6
	3	40	6,6
	4	60	9,9
KKE eğitimi sizce yeterli miydi(1 -10)	5	122	20,2
Medyan (%25-%75 persentil)	6	59	9,8
	7	68	11,3
	8	55	9,1
	9	15	2,5
	10	66	10,9
Kendinizi COVID 19 konusunda bilgili buluyor musunuz	Hayır	30	5
	Evet	325	53,8
	Bilmiyorum	249	41,2
COVID-19'dan korkuyor musunuz	Hayır	216	35,8
	Evet	219	36,3
	Az Çok	169	28
Ailenizde veya ev arkadaşlarınızdan COVID-19 geçiren oldu mu	Hayır	239	39,6
	Evet	346	57,3
	Bilmiyorum	19	3,1
COVID-19 geçirdiniz mi	Hayır	411	68
	Evet	109	18
	Bilmiyorum	28	4,6
	Sanırım evet (Test yok veya test sonucu negatif)	56	9,3
COVID-19 geçirdiyseniz hastanede yattınız mı	Hayır	596	98,7
	Evet	8	1,3
COVID-19 PCR testi yaptırdınız mı	Hayır	494	81,8
	Evet	110	18,2
COVID-19 antikor testi yaptırdınız mı	Hayır	557	92,2
	Evet	47	7,8
COVID-19 aşısı olmak ister misiniz	Hayır	267	44,2
	Evet	337	55,8
COVID-19 aşısı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etmek ister misiniz	Hayır	231	38,2
	Evet	373	61,8

Öğrencilerin eğitim modeli tercihi ile (önlisans /lisans) eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesinde, gruplar arasında eğitim modeli tercihi farkı saptanmadı (p değeri =0,208) (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin eğitim modeli tercihi ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Eğitiminizin yüz yüze mi yoksa uzaktan mı olmasını istersiniz				
		Farketmez	Her iki şekilde	Uzaktan	Yüzyüze	Total
Önlisans	n	7	64	109	112	292
	%	33,3%	43,2%	50,2%	51,4%	48,3%
Lisans	n	14	84	108	106	312
	%	66,7%	56,8%	49,8%	48,6%	51,7%
Total	n	21	148	217	218	604
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

COVID-19 geçiren öğrencilerin tercih ettikleri eğitim modelini karşılaştırmasında; COVID-19 geçirenlerin uzaktan eğitimi daha çok istedikleri saptandı (p değeri=0,005) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin COVID 19 geçirme durumlarına göre tercih ettikleri eğitim modelinin değerlendirilmesi

		Eğitiminizin yüz yüze mi yoksa uzaktan mı olmasını istersiniz				
			Her iki şekilde ve Fark etmez	Uzaktan	Yüz Yüze	Total
Hiç COVID-19 geçirdiniz mi	Hayır	n	121	134	156	411
		%	29,4%	32,6%	38,0%	100,0%
	Evet	n	19	55	35	109
		%	17,4%	50,5%	32,1%	100,0%
	Bilmiyorum ve sanırım evet (Test yok veya test sonucu negatif)	n	29	28	27	84
		%	34,5%	33,3%	32,1%	100,0%
Total		n	169	217	218	604
		%	28,0%	35,9%	36,1%	100,0%

Öğrencilerin ölçme değerlendirme sistemi tercihleri, mevcut durumda sınavlarda uygun değerlendirme yapılıyor mu sorusuna verdikleri yanıtlarla ilişkili olarak saptandı (p değeri =0,001). Sınavlarda uygun değerlendirme yapılıyor diyenlerin 79,9% uzaktan test tekniği ile değerlendirilmeyi tercih etmekte idi (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin ölçme değerlendirme sistemi tercihlerinin incelenmesi

		Sınavlarınızda uygun değerlendirme yapıyor mu?				
		Normal dönemde de yeteri kadar yapılamıyor	Pandemi nedeni ile yeteri kadar yapılamıyor	Yapılıyor	Total	
Sınavlarınızın nasıl olmasını istersiniz	Hiç fikrim yok	n	6	25	12	43
		%	6,1%	9,9%	4,7%	7,1%
	Uzaktan test tekniği ile	n	59	101	203	363
		%	60,2%	40,1%	79,9%	60,1%
	Yüzyüze test tekniği ile	n	29	98	34	161
		%	29,6%	38,9%	13,4%	26,7%
	Yüzyüze yazılı	n	4	28	5	37
		%	4,1%	11,1%	2,0%	6,1%
	Total	n	98	252	254	604
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ülkemizden Keskin ve ark. (7) tarafından farklı dallarda 652 üniversite öğrencisinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin değerlendirildiği bir anket çalışmasında; öğrencilerin %84,4'ü web tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını, bu yöntemle öğrenilenin çabuk unutulduğunu (%74,6) ve eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığını (%53,9) bildirmiştir. Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, klinik öğrenmede uzaktan öğrenmenin teori-uygulama boşluğunu kapatmaya ve gelişmiş klinik beceri öğrenmeyi desteklemeye yardımcı olabileceği sonucuna varılmıştır (22). Başka bir çalışmada ise, uzaktan eğitimin öğrencilerin teorik bilgi düzeyine katkısının uygulama becerisi katkısından daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum, özellikle uygulamalı birimlerde eğitim gören öğrencilerin yüz yüze eğitim ihtiyacının daha fazla olduğunu düşündürmektedir. Ders içeriği dinlendikten sonra uygulama yapılmasının, mesleki uygulama becerisine, bilgiyi uygulama, analiz etme ve sentezlemede yeterli düzeyde olmayacağı savunulmuştur (23). Brezilya'dan hemşirelikte uzaktan eğitim konulu bir metaanaliz çalışmasında ise 18 makale; hemşirelikte uzaktan eğitim için sanal teknolojilerin kullanımı, hemşirelikte uzaktan eğitim için sanal teknolojilerin yardımıyla sanal öğrenme ortamlarının oluşturulması ve hemşirelerin uzaktan eğitimine yönelik sanal teknolojiler aracılığıyla öğrenme sürecinin etkinliği açısından değerlendirilmiştir. Bu çalışma sonucunda; uzaktan eğitimin, Brezilya hemşireliğinde uzaktan eğitimin etkili bir öğretme-öğrenme stratejisi olduğu ve temel olarak geleneksel öğretimin geliştirilmesi ve tamamlanmasına yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır (24). COVID-19 'dan korkmak ve aşı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etme tercihi ile ilişkili olarak saptandı (p değeri<0,001). COVID-19'

dan korkuyor musunuz sorusuna evet diyenlerin 50,2% kadarı aşı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etmek istemediklerini ifade etti (Tablo 5).

Tablo 5. Aşı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etme tercihleri ile COVID-19'dan korkma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi

COVID-19 aşısı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etmek ister misiniz					
			Hayır	Evet	Total
COVID-19'dan korkuyor musunuz	Hayır	n	69	147	216
		%	31,9%	68,1%	100,0%
	Evet	n	110	109	219
		%	50,2%	49,8%	100,0%
	Az Çok	n	52	117	169
		%	30,8%	69,2%	100,0%
	Total	n	231	373	604
		%	38,2%	61,8%	100,0%

Pandemi süresinde ülkemizden yayınlanan hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sırasında karşılaştıkları sorunların irdelendiği bir çalışmada; öğrencilerin geneli gerek teorik gerekse uygulamalı derslerinin uzaktan eğitim ile yetersiz olacağını bildirmişlerdir. Bu çalışmada bildirilen sorunlar; “uzaktan eğitim alt yapısındaki sorunlar”, “imkân kısıtlılığı”, “eğitimin yüz yüze olmaması”, “sınav kaygısı” ve “pandeminin getirdiği duygu durumu” olarak saptanmıştır. Çalışmada öğrenciler; üniversitelerin uzaktan alt yapı sistemlerinin sürekli güncellenmesini, teknolojik imkânları sınırlı öğrenciler için fırsat oluşturulmasını ve uygulamalı derslerin mümkün olan ilk dönemde hızlandırılmış şekilde tekrar edilmesini talep etmekteydiler (25).

Ülkemizden hemşirelerin uzaktan eğitime karşı yaklaşımlarının incelendiği başka bir çalışmada ise, hemşirelerin uzaktan hemşirelik eğitimine ilişkin algılarının yüksek düzeyde olmadığı saptanmıştır (26). Pandemi döneminde hemşirelik alanında, Türkiye’de uzaktan eğitiminde özellikle alt yapı yetersizliği nedeni ile derslere katılamama ve verim alamama, açıklama ve bilgilendirmeleri yetersiz bulma, eğitim kurumlarının alt yapı gibi hazırlıkları yapamaması ve yetersiz bilişim sistemi kullanma gibi sorunlar bildirilmiştir. Ayrıca dijital içeriklerin ve öğretim materyallerinin öğreticilik düzeylerinin olduğu ve uzaktan öğretme becerileri tam olmayan öğretim elemanları ile eğitimin yetersiz olduğu bildirilmiştir (7,27-29). Durgun ve ark. (30) çalışmasında ise; pandemide hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim ve kaygı düzeyleri araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda; öğrencilerin, uzaktan eğitime yönelik kaygı düzeyleri orta düzeyde saptanmıştır. Öğrenciler uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşe

sahip oldukça kaygı düzeyleri azaldığı ve özellikle uygulamalı derslerin telafi eğitimleriyle tamamlanması gerektiği bildirilmiştir.

Çalışmamızda öğrencilerin, %34,4 'ü 1. sınıf öğrencisi olup, %66,7'si uzaktan eğitimin yeterli olmadığını bildirmiştir. Uzaktan eğitimi öğrencilerin sadece %35,9'i tercih etmekte idi. Ayrıca katılımcıların %41,7'si online sınavların bilgi düzeyini ölçmede yeterli olmadığını bildirdi. Öğrencilerimizin %38,2'si COVID-19 aşısı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etmek istediğini bildirdi. COVID-19 geçiren öğrencilerin tercih ettikleri eğitim modelini karşılaştırmasında; COVID-19 geçirenlerin uzaktan eğitimi daha çok istedikleri saptandı. COVID-19 'dan korkmak ve aşı olduktan sonra eğitime yüz yüze devam etme tercihi ile ilişkili olarak saptandı.

Araştırmanın sınırlılıkları: Çalışmanın en önemli sınırlılığı tek merkezde yapılmış olması ve genelleme yapılamamasıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğrencilerin çoğunluğunun COVID-19 aşısı olduktan sonra eğitimlerine yüz yüze devam etmek istedikleri saptanmış olup, özellikle uygulama eğitimleri uzaktan eğitimle uygun olarak yapılamadığından; bu açıdan özellikle sağlık alanında yer alan öğrencilerin eğitimlerinin güçlendirilmesi ve COVID 19 aşısı uygulamalarında öncelik verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Çıkar çatışması: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal çıkar çatışması: Çalışmada herhangi bir finansal çıkar çatışması yoktur.

İzinler: Çalışma Bitlis Eren Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı Tarafından Onaylandı (19.03.2021 tarih ve 21/4-XV sayılı Karar).

Onam: Katılımcılardan onam alındı

Yazar Katkıları: Planlama: SA, EKDD; Literatür Tarama: SA, HÖA, EKDD; Veri Toplama: HÖA, DS; Verilerin Analizi/Yorumlanması: DS, EKDD; Yazım: HÖA, SA; Dergiye Gönderme: HÖA.

KAYNAKÇA

1. Al-Balas M, Al-Balas HI, Jaber HM, Obeidat, K, Al-Balas H, Aborajoo EA. et al. Distance learning in clinical medical education amid COVID-19 pandemic in Jordan: current situation, challenges, and perspectives. *BMC Medical Education*, 2020;20(1):341-347.
2. Puljak L, Čivljak M, Haramina A, Mališa S, Čavić D, Klinec D, et al. Attitudes and concerns of undergraduate university health sciences students in Croatia regarding complete switch to e-learning during COVID-19 pandemic: a survey. *BMC Medical Education*, 2020;20(1):416.
3. Ramos-Morcillo AJ, Leal-Costa C, Moral-Garcia JE, Ruzafa-Martinez M. Experiences of Nursing Students during the Abrupt Change from Face-to-Face to e-Learning Education during the First Month of Confinement Due to COVID-19 in Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2020;17(15):5519.
4. Rose S. Medical student education in the time of COVID-19. *Journal of the American Medical Association*, 2020;323(21):2131-2132.
5. Compton S, Sarraf-Yazdi S, Rustandy, Radha Krishna LK. Medical students' preference for returning to the clinical setting during the COVID-19 pandemic. *Medical Education*, 2020;54(10):943-950.
6. Can E. Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2020;6(2):11-53.
7. Keskin M, Özer Kaya D. Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İKÇÜSBFD*, 2020;5(2):59-67.
8. Yamamoto GT, Altun D. Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2020;3(1):25-34.
9. Zhong R. The Coronavirus Exposes Education’s Digital Divide [İnternet]. 2020 [Erişim tarihi: 20.06.2021]. Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html>.
10. Kawano S, Kakehashi M. Substantial impact of school closure on the transmission dynamics during the pandemic flu H1N1-2009 in Oita, Japan. *PLoS One*, 2015;10(12):e0144839.
11. Luca G, Kerckhove KV, Coletti P, Poletto C, Bossuyt N, Hens N, et al. The impact of regular school closure on seasonal influenza epidemics: A data-driven spatial transmission model for Belgium. *BMC Infectious Diseases*, 2018;18(1):29.
12. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Basın açıklaması [İnternet]. 2020 [Erişim tarihi: 26.05.2021]. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/>, [İnternet].
13. Panigrahi R, Srivastava PR, Sharma D. Online learning: Adoption, continuance, and learning outcome—A review of literature. *International Journal of Information Management*, 2018;43:1-14.
14. Kuo YC, Walker AE, Belland BR, Schroder KE. A predictive study of student satisfaction in online education programs. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2013;14(1):16-39.
15. Alqurashi E. Predicting student satisfaction and perceived learning within online learning environments. *Distance Education*, 2019;40(1):133-48.
16. Richardson JC, Maeda Y, Lv J, Caskurlu, S. Social presence in relation to students’ satisfaction and learning in the online environment: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior*, 2017;71:402-17.
17. Prati C, Pelliccioni GA, Sambri V, Chersoni S, Gandolfi MG. COVID-19: its impact on dental schools in Italy, clinical problems in endodontic therapy and general considerations. *International Endodontic Journal*, 2020;53(5):723-725.
18. Mattos FF, Pordeus IA. COVID-19: a new turning point for dental practice. *Brazilian Oral Research*, 2020;34:e085.

19. Pei L, Wu H. Does online learning work better than offline learning in undergraduate medical education? A systematic review and meta-analysis. *Medical Education Online*, 2019;24(1):1666538.
20. Kyaw BM, Posadzki P, Paddock S, Car J, Campbel J, Tudor Car L. Effectiveness of Digital Education on Communication Skills Among Medical Students: Systematic Review and Meta-Analysis by the Digital Health Education Collaboration. *Journal Medical Internet Research*, 2019;27:21(8):e12967.
21. Sindiani AM, Obeidat N, Alshdaifat E, Elsalem L, Alwani MM, Rawashdeh H, et al. Distance education during the COVID-19 outbreak: A cross-sectional study among medical students in North of Jordan. *Annals of Medicine Surgery*, 2020;59:186-194.
22. Van Duijn AJ, Swanick, K, Donald EK. Student learning of cervical psychomotor skills via online video instruction versus traditional face-to-face instruction. *Journal of Physical Therapy Education*, 2014;28(1):94-102.
23. Forehand M. Bloom's taxonomy. *Emerging Perspectives On Learning, Teaching, And Technology*, 2010;41(4):47-56.
24. Tavares APC, Leite BS, Silveira IA, Santos TDD, Brito WAP, Camacho ACLF. Analysis of Brazilian publications on distance education in nursing: integrative review. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 2018;71(1):214-222.
25. Kürtüncü M, Kurt A. Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2020;7(5):66-77.
26. Boz Yuksekdog B. Uzaktan Hemşirelik Eğitimine İlişkin Algılar. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2020;10(2):490-503.
27. Karadağ E, Yücel C. Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 2020;10(2):181-92.
28. Karadağ E, Yücel C. Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 2020;10(2):181-92.
29. Afşar B, Büyükdoğan B. Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2020;5:158-79.
30. Boz Yuksekdog B. Covid-19 pandemisi döneminde öğrenme ve uzaktan hemşirelik eğitiminde paradigma değişimi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2021;7(1):61-73.
31. Durgun H, Can T, Avcı A, Kalyoncuoğlu B. Covid-19 Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri ve Kaygı Düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2021;14(2):141-7.